

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนญี่ปุ่นในประเทศไทย โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีระบบโครงสร้างและหน้าที่ และทฤษฎีบทบาทหน้าที่หลักของสื่อมวลชน วิธีการวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสังเกตการณ์ การมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างลึก

ผลการศึกษาพบว่า

1. ระบบสื่อมวลชนญี่ปุ่นในไทยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ

สื่อ สื่อมวลชนญี่ปุ่นในไทยทั้งหมด ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ 11 ฉบับ สื่อวิทยุ 1 รายการ สื่อโทรทัศน์ระบบบอกรับ 1 รายการ และสื่อวิดีโอจำนวนมาก

แหล่งเงินทุนและรายได้ แบ่งเป็น เงินทุน ได้แก่ เงินทุนต่างประเทศ แบ่งเป็นการลงทุนกิจการในแบบบริษัทสาขา หรือร่วมทุนในฐานะหุ้นใหญ่ เงินทุนในประเทศ แบ่งเป็นทุนส่วนตัวผู้ประกอบการ หรือเงินลงทุนในรูปบริษัท รายได้หลัก มาจากโฆษณา รองลงมาคือรายได้จากการขาย และกิจกรรมอื่น สื่อส่วนใหญ่จะมีรายได้มากกว่าสองทางขึ้นไป

ผู้ผลิต เจ้าของกิจการ ผู้บริหาร ผู้มีหน้าที่ในกองบรรณาธิการหรือเกี่ยวกับการผลิตเนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นชาวญี่ปุ่นส่วนผู้รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการ การเงิน และอื่นๆ มักจะเป็นพนักงานไทย นักสื่อสารมวลชนในสื่อญี่ปุ่นมักทำงานนี้เป็นอาชีพ พื้นฐานความรู้ระดับปริญญาตรี มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวบางอย่าง มีประสบการณ์ด้านสื่อสารมวลชนน้อยหรือไม่มีมาก่อนเลย แต่มีใจรักด้านสื่อสารมวลชนและมีทัศนคติที่ดี จึงเข้าสู่อาชีพนี้

ผู้รับสาร ส่วนใหญ่เป็นชาวญี่ปุ่นเพศชายพักอาศัยอยู่ในประเทศไทยเพื่อประกอบอาชีพ มีตำแหน่งหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ทำการค้า อุตสาหกรรม มีรายได้และฐานะเศรษฐกิจระดับปานกลางถึงสูง พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ มีความรู้ความเข้าใจภาษาไทยน้อย จึงจำเป็นต้องพึ่งพาสื่อญี่ปุ่นในการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

ผู้จัดจำหน่าย สื่อสิ่งพิมพ์นอกจากจะจัดจำหน่ายให้ผู้รับสารเองโดยตรง ยังมีร้านหนังสือญี่ปุ่นสำคัญสามร้านและสมาคมญี่ปุ่นในประเทศไทยเป็นช่องทางจำหน่าย ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีร้าน VDO ประมาณ 10 ร้านจัดจำหน่าย VDO ซึ่งเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ชนิดเดียวที่ต้องอาศัยผู้จัดจำหน่าย

2. ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในระบบสื่อมวลชนญี่ปุ่นในประเทศไทย เมื่อพิจารณาจากการจัดลำดับช่วงชั้น พบว่าองค์ประกอบทั้ง 4 มีความจำเป็นต่อกันและกันมาก ระดับการขึ้นอยู่ต่อกันและกันขององค์ประกอบค่อนข้างมาก เพราะนำองค์ประกอบใดมาทดแทนองค์ประกอบอื่นได้ยาก การรวมเข้าสู่แหล่งกลางของแต่ละองค์ประกอบไม่ปรากฏ มีเพียงระบบย่อยขององค์ประกอบผู้รับสารเท่านั้นที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่ม ในด้านการรวมตัวเป็นสถาบัน องค์ประกอบทั้ง 4 ไม่มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสถาบันเพื่อดำเนินการรองรับระบบ แต่ในระบบย่อยของแต่ละองค์ประกอบมีการรวมเป็นสถาบันอย่างชัดเจน ส่วนการจำแนกความแตกต่าง พบว่า มีการก้าวก้าวระหว่างองค์ประกอบบ้างแต่น้อย ระบบย่อยขององค์ประกอบก็มีการก้าวก้าวกันและไม่มากนัก

3. สภาพแวดล้อมภายนอกที่สำคัญมีทั้งสิ้น 4 ระบบคือ ระบบกฎหมายไทย ชุมชนญี่ปุ่นในประเทศไทย สื่อมวลชนไทยและสื่อมวลชนจากญี่ปุ่น

4. กิจกรรมของระบบคือ การผลิต จัดจำหน่ายและบริโภค องค์ประกอบทั้งหมดของระบบต่างก็ทำหน้าที่เพื่อให้กิจกรรมของระบบโดยรวมดำเนินต่อไปอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง

5. ระบบสื่อมวลชนญี่ปุ่นในประเทศไทย ทำบทบาทหน้าที่ต่างๆสอดคล้องกับข้อสันนิษฐานการวิจัยคือ การให้ข่าวสาร ประสานความสัมพันธ์ในสังคม ถ่ายทอดวัฒนธรรม ให้ความบันเทิง และสร้างสถานภาพในสังคมให้บุคคล

ระหว่างการศึกษาวิจัย (พ.ศ. 2538 - 2539) สื่อมวลชนผู้ผลิตสื่อภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย มีจำนวนลดน้อยลงเพราะบางสื่อเลิกกิจการไปก่อนเริ่มการวิจัยไม่นานนัก เช่น ไทยแลนด์ ใจโฮ สาเหตุเนื่องจากระบบสื่อมวลชนญี่ปุ่นในประเทศไทยประสบปัญหาสำคัญๆดังนี้

1. ปัญหาด้านการเงิน เป็นปัญหาที่สำคัญของทั้งระบบ เนื่องจากธรรมชาติของการสื่อสารมวลชนต้องใช้ทุนสูง อัตรากำไรต่ำ คืนทุนซ้ำ ขณะเดียวกัน ทุนและแหล่งที่มาของรายได้จำกัดอยู่เพียงวงแคบภายในกลุ่มที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชนญี่ปุ่นเท่านั้น
2. ขาดแคลนบุคลากรทั้งไทยและญี่ปุ่น เนื่องจากผู้มีความรู้ความสามารถในตลาดแรงงานมีโอกาสจะเลือกประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้และสวัสดิการดีกว่า บุคลากรจึงหมุนเวียนเข้า-ออกจากงานสูงมาก โดยเฉพาะนักสื่อสารมวลชน
3. ขาดข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นในการผลิตเนื้อหาที่มีคุณภาพ เนื่องจากมีข้อจำกัดในหลายด้านเช่น ภาษา
4. ปัญหาด้านการบริหารและการจัดการ ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ระบบสื่อสารมวลชนญี่ปุ่นในประเทศไทยไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรส่วนหนึ่งเกี่ยวกับการขาดความสามารถในการบริหารและการจัดการทรัพยากรที่มีน้อย ในขณะที่ธรรมชาติของระบบมีข้อจำกัดต่างๆมาก ผู้รับผิดชอบในด้านการบริหารและการจัดการต้องระมัดระวังและมีความสามารถพอจึงจะดำเนินกิจกรรมของระบบต่อไปได้

5. การทำงานในระบบที่คาบเกี่ยวระหว่าง 2 วัฒนธรรม มีส่วนทำให้เกิดปัญหาทั้งในระบบสื่อมวลชนญี่ปุ่นในไทยและในระบบย่อย เนื่องจากการที่บุคลากรของระบบมีทั้งคนไทยและคนญี่ปุ่น ซึ่งในฐานะปัจเจกบุคคลมีค่านิยม ความเชื่อ แนวคิด วิถีชีวิต ต่างกันตามวัฒนธรรมประจำชาติแต่จำเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ความขัดแย้งกันนอกจากจะเกิดขึ้นเพราะการทำงาน ยังมีสาเหตุจากบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาก นอกจากนี้การไม่เข้าใจภาษาของกันและกันดีพอก็เป็นสาเหตุสำคัญอีกข้อด้วย

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางการแก้ปัญหาภายในระบบสื่อมวลชนญี่ปุ่นในประเทศไทยดังนี้

1. ปัญหาด้านการเงิน พอจะสรุปได้ว่า ผู้ลงทุนประกอบการมักจะตัดสินใจลงทุนโดยไม่มีความพร้อมด้านเงินทุนและเงินหมุนเวียน ดังนั้นเมื่อประกอบไปได้ระยะหนึ่งก็จะประสบกับปัญหาขาดเงินที่จะนำไปใช้ในการผลิต หรือขยายงานเพิ่มเติมทำให้เกิดการชกกัน หลาย ๆ รายถึงกับยุติกิจการลง หากมีการเตรียมการทางธุรกิจที่ดีกว่านี้เช่น จัดสรรเงินสดสำรอง หรือหาแหล่งเงินทุน เตรียมพร้อมไว้ก็จะหลีกเลี่ยงปัญหานี้ได้

ในด้านรายได้ ส่วนใหญ่มาจากการโฆษณา หากกำหนดอัตราค่าโฆษณาให้สูงพอควร บริหารระบบจัดเก็บเงินรายได้อย่างรัดกุม พร้อมกับวางแผนระยะยาวเพื่อหารายได้จากกิจกรรมอื่นๆ มาเสริมจะช่วยแก้ปัญหาได้

2. การขาดแคลนบุคลากรของระบบนั้นส่วนใหญ่จะขาดนักสื่อสารมวลชนประจำกองบรรณาธิการ ผู้เกี่ยวข้องควรเตรียมการแก้ไขในระยะยาว เช่น การกำหนดเงินเดือนและสวัสดิการที่สูงพอ สนับสนุนให้บุคลากรศึกษาต่อ หรือหาความรู้เพิ่มเติม ให้โอกาสที่จะก้าวหน้าตามสายงาน

นอกจากนี้ควรจะมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเข้าใจงานสื่อสารมวลชนดีขึ้น และพยายามส่งเสริมสถานะของวิชาชีพเพื่อจูงใจให้ผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าสู่ระบบด้วย

3. ปัญหาขาดข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นในการผลิตเนื้อหาที่มีคุณภาพ แก้ไขได้โดยการแสวงหาแหล่งทรัพยากรข้อมูลที่จะนำมาใช้ให้กว้างขวางออกไปจากเดิม เช่น การทำข่าวเอง ค้นคว้าหาข้อมูลจากหลายๆแหล่ง ว่าจ้างนักข่าวจากภายนอกเพิ่ม และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสถาบัน องค์กร หน่วยงานต่างๆที่จะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารได้ต่อไป

4. ผู้รับผิดชอบด้านการบริหารต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการใช้ความรู้ความสามารถเพื่อแก้ไขปัญหาของตนด้วยความระมัดระวังยิ่งขึ้น

5. ระบบสื่อมวลชนญี่ปุ่นในไทยเป็นระบบที่เชื่อมโยงชุมชนญี่ปุ่นเข้าไว้ด้วยกัน และเชื่อมโยงเข้ากับสังคมไทยโดยต้องอาศัยบุคคลากรทั้ง 2 เชื้อชาติ ผู้ที่เข้าสู่ระบบควรศึกษาภาษาและวัฒนธรรมของอีกฝ่ายไว้เป็นพื้นฐานเพื่อสร้างเสริมความเข้าใจอันดีต่อไป

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ไม่มีข้อมูลเอกสารรวบรวมไว้ให้ศึกษาได้ เนื่องจากไม่เคยมีการศึกษาชุมชนญี่ปุ่นในประเทศไทยที่ตรงกันมาก่อน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเดินทางกลับประเทศญี่ปุ่นจึงขาดการติดต่อไป

ข้อเสนอแนะทางการวิจัย

เพื่อศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชนของชุมชนญี่ปุ่นในประเทศไทย ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นศึกษาที่น่าสนใจดังนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาของข่าว NHK ทาง IBC 9(ภาษาญี่ปุ่น) ในฐานะแหล่งข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นของชาวญี่ปุ่นในประเทศไทย
2. ศึกษาทัศนคติของชาวญี่ปุ่นในประเทศไทยต่อรายงานข่าวเกี่ยวกับญี่ปุ่นโดยสื่อมวลชนไทย